

מנהגות

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

לע"נ מרן רבי יצחק זאב בן רבינו
חיים הלוי סולביציק זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 321 פרשת וילך תשע"ט

מנהגות לה-מא

רב פפא אומר שגרדומי הרצועות כשרות אך יש להוכיח שלא כך ממה שבני ר' חייא אמרו שגרדומי תכלת ואזוב כשרות ומשמע דוקא הם כי הם תשמישי מצוה אך תפילין שהן תשמישי קדושה לא, ומשמע שיש בהם שיעור ואמר רמי בר חמא בשם ר"ל שהן צריכות להגיע עד אצבע צרדה ורב כהנא הראה בידו שיגיע לאצבע כפוף שיגיע אחר הקשר כשיעור שמאצבע לאמה, ורב אשי הראה שצריך להגיע אחר הקשר מאגודל לאצבע, כשרבה הניח תפילין של ראש הוא פשט את הרצועות לאחוריי כתפו ורב אחא בר יעקב היה קושרם ומשלשלם ומר בר רבינא עשה כמנהגו.

רב יהודה בנו של רב שמואל בר שילת אמר בשם רב שקשר של תפילין הוא מהלכה למשה מסיני ור"נ אמר שיש להוציא את נוי הרצועות לחוץ, כשרב אשי ישב לפני מר זוטרא התהפכה לו רצועת התפילין אמר לו מר זוטרא אינך סובר שנוי הרצועות הוא לצד חוץ אמר רב אשי שלא נתן לבו על כך.

ר"א הגדול אומר שהפסוק וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך נאמר על תפילין של ראש, ורב חנא בר ביזנא אמר שהפסוק והסירותי את כפי וראית את אחוריי מלמד שהקב"ה הראה למשה קשר של תפילין, ורב יהודה אומר שהקשר צריך להיות למעלה לרמז שישראל יהיו למעלה ולא למטה וצריך שיהיה כלפי פנים כדי שישראל יהיו לפנים ולא לאחור,

רב שמואל בר בידרי אמר בשם רב ויש אומרים שרב מנשיא אמר בשם שמואל שמברך על התפילין משעת הנחתם, אך קשה שרב יהודה אמר בשם שמואל שעל כל המצוות מברך עובר לעשייתם, ואביי ורבא ביארו שמברך משעת הנחה עד שעת קשירה,

דף לו רב חסדא אומר שאם דיבר בין הנחת תפילין של יד להנחת של ראש יחזור לברך ומשמע שאם לא דיבר לא יברך שוב, אך קשה שרב חייא בר רב הונא אמר בשם ר' יוחנן שמברך על תפילין של יד להניח תפילין ועל תפילין של ראש מברך על מצות תפילין, וביארו אביי ורבא שאם לא דיבר יברך אחת ואם דיבר יברך שתיים, ושנינו שאם דיבר בין תפילין לתפילין זה עבירה שחוזר עליה מעורכי המלחמה.

עוד שנינו שקודם מניחים את של יד ואח"כ את של ראש וכשחולץ מקדים את של יד לשל ראש ולכאורה מובן שמקדימים את של יד שכתוב וקשרתם לאות על ירך ואח"כ והיו לטוטפות בין עיניך אך מה המקור לחלוץ קודם את של יד ורבה אמר שרב הונא ביאר לו שכתוב לטוטפות בין עיניך שכל זמן שיש תפילין בין עיניך יהיו שתיים.

שנו בברייתא שמברך על התפילין משעת הנחתם ואם השכים לצאת לדרך והוא ירא שיאבדו התפילין יניח אותם וכשיגיע זמן הנחת תפילין ימשמש בהם ויברך, ומניח את התפילין עד שקיעת החמה, ור' יעקב אומר עד שתכלה הרגל מהשוק וחכמים אומרים שמניחם עד זמן שינה וחכמים מודים שאם חלץ כדי להכנס לבית הכסא או לבית המרחץ ושקעה החמה לא יניחם שוב, ור"נ פסק כר' יעקב ורב חסדא ורבה בר רב הונא היו מתפללים בלילה עם התפילין ויש אומרים שאין הלכה כר' יעקב עמוד ב' ומה שרב חסדא ורבה

דף לה אביי אומר שבהחליף פרשיותיה פסול רק אם החליף את הפנימית לחיצונה אך אם החליף פנימית בפנימית או חיצונה בחיצונה כשר, ורבא מקשה מה החילוק בין החליף פנימית לחיצונה שמה שהיה ראוי לראות אויר אינו רואה ומה שלא ראוי לראות אויר רואה אויר א"כ נאמר שמה שראוי לצד ימין רואה את שמאל ומה שראוי לראות בשמאל רואה את צד ימין אלא אין חילוק ופסול בכל אופן.

עוד אמר רב חננאל בשם רב שהתיתורא של התפילין הוא הלכה למשה מסיני ואביי מוסיף שגם המעברתא היא מהלכה למשה מסיני, וכן השין של תפילין בבית החיצון הוא מהלכה למשה מסיני, וכן צריך שהחריץ של הבית יגיע למקום התפר, עוד אמר אביי שיש לבדוק את הקלף של התפילין שמא יש בו ריעותא וצריך כתיבה תמה, ורב דימי אומר שאין צורך לבדוק כיון שהכתיבה בקולמוס היא הבדיקה.

ר' יצחק אומר שהרצועות צריכות להיות שחורות מהלכה למשה מסיני, ויש להקשות ממה ששנינו שקושרים תפילין רק במינים בין ירוקות בין שחורות בין לבנות ולא יעשה אדומות כי זה גנאי ומשום דבר אחר, ור' יהודה אמר שהיה מעשה בתלמידו של ר"ע שקשר את תפיליו בלשונות של תכלת ור"ע לא אמר לו דבר ולא יתכן שר"ע הצדיק ראה שתלמידו עושה כך ולא מחה בו, אמרו לו שיתכן שלא ראהו ואם היה רואהו היה מוחה בו, ור' יהודה הוכיח מהורקנוס בנו של ר"א בן הורקנוס שקשר את תפיליו בלשונות של ארגמן ולא יתכן שר"א ראהו עושה כך ולא מחה בו אמרו לו שיתכן שלא ראהו ואם היה רואהו היה מוחה בו, וכתוב להדיא שכשר ירוקות ושחורות ולבנות ויש לומר שבפנים כשר משאר צבעים ובחוץ רק שחורות, אך קשה א"כ מה שייך גנאי בפנים ויש לומר שלפעמים הרצועות מתהפכות.

שנינו בברייתא שהריבוע של תפילין הוא מהלכה למשה מסיני ורב פפא מבאר שמדובר בתפר שלהם והריבוע מכוון באלכסון שלו, ולכאורה יש להוכיח את זה מה ששנינו שהעושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה, אך יש לדחות שהמשנה מדברת בעגול לגמרי כאגוז שאין לו בית מושב אך עגול כטבעת כשר, קמ"ל שצריך להיות מרובע.

רב חסדא אומר שאם נפסקו שתי דפנות בב' בתים כשרות ואם נפסקו שלש הן פסולות, ורבא אומר שבנפסקו שתיים כשרות רק כשנפסק אחד לא כנגד השני אך אם נפסקו זה כנגד זה פסולות והפסול בזה כנגד זה הוא רק בחדשות אך בישנות אינו פוסל, ואביי שאל מה נקרא חדש ומה נקרא ישן אמר לו רב יוסף שאם כשאוחזו בעור הוא מתפשט ומתכווץ אח"כ חזרה זה ישן אך אם אינו חוזר לקדמותו זה חדש עמוד ב' ועוד חילוק שאם אדם אוחז ברצועה והתפילין נמשכים עמה זה חדש ואם לא זה נקרא ישן.

כשישב אביי לפני רב יוסף נפסקה לו רצועת התפילין והוא שאל את רב יוסף אם ניתן לקשור את זה אמר רב יוסף שכתוב וקשרתם שיהיה קשירה תמה, ורב אחא בר רב יוסף שאל את רב אשי אם ניתן לתפור ולהכניס את התפר בצד פנים אמר רב אשי ראה אם נוהגים כך ואם לא לא תעשה.

בר רב הונא התפללו עם תפילין בלילה כי הם חלקו על ר"נ, אך קשה וכי רבה בר רב הונא סובר שמניחים בלילה הרי הוא אמר שבספק חשיכה וספק שאינה חשכה לא חולץ ואינו מניח אך בודאי חשכה יחלוץ, ויש לומר שרק בערב שבת יחלוץ, אך קשה ממ"נ שאם הוא סובר שלילה הוא זמן תפילין א"כ גם שבת היא זמן תפילין ואם שבת זה לא זמן תפילין א"כ גם לילה אינו זמן תפילין שהפסוק שממעט שבת ממעט גם לילות ששינו שר' יוסי הגלילי למד בפסוק ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה ולא לילות מימים ולא כל ימים למעט שבתות ויו"ט, ור"ע אומר שהפסוק הזה מדבר רק בחוקת הפסח ויש לומר שרבה בר רב הונא ילמד כמו שר"ע למד מהפסוק והיה לאות על ידך שרק ימים שצריכים אות להוציא שבת ויו"ט שהם עצמם אות.

ר"א אומר שמי שמניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה ור' יוחנן סובר שהוא עובר בלאו ולכאורה הם חולקים בדברי רב אבין בשם ר' אילעא שכל מקום שכתוב השמר פן ואל הוא לאו וכן סובר ר' יוחנן ואילו ר"א סובר שזה רק עשה, ויש לדחות שכולם סוברים כרב אבין והם נחלקו שלר"א רק השמר של לאו הוא לאו אך השמר של עשה הוא עשה ולר' יוחנן גם השמר של עשה הוא לאו.

ר"א מודה שמותר להניח תפילין אחר השקיעה כדי לשמרם ורבינא אמר שכשהוא ישב לפני רב אשי הוא ראה שהוא מניח תפילין בלילה והוא שאל אותו האם אתה רוצה לשמרם והוא אמר שכן אך רבינא ראה שדעתו היא שלילה הוא זמן תפילין אך לא מורים כך כדי שלא ישכח וישן בהם.

רבה בר רב הונא אומר שאדם חייב למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מציץ שיש בו רק אזכרה אחת ואמרה התורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיח דעתו ממנו ק"ו שאין להסיח דעתו מהתפילין שיש בהם הרבה אזכרות.

שנו בברייתא על הפסוד על ידך שזה שמאל ואין לומר שזה ימין שהרי נאמר אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים א"כ יד הוא שמאל ועוד נאמר ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים, ועוד נאמר למה תשיב ידך וימינך מקרב חיקך כלה, **דף לז ור'** יוסי שהיה חורם אמר שמצאנו שגם ימין נקראת יד שכתוב וירא יוסף ישישית אביו יד ימינו ויש לדחות שרק אם כתוב יד ימינו זה ימין אך יד סתם היא שמאל, ר' נתן אומר שניתן ללמוד מהפסוק וקשרתם וכתבתם שכמו שכתובה היא בימין כך הקשירה היא בימין וא"כ ההנחה היא בשמאל, ור' יוסי החורם ילמד כמו ר' נתן, רב אשי למד ממה שכתוב ידכה במילוי ה' והיינו יד כהה, ור' אבא הקשה אולי הכוונה ליד שבכח אמר לו שלא כתוב בח', ונחלקו בזה תנאים שת"ק למד בברייתא מהפסוק ידכה בה' ואחרים למדו מידך לרבות גידם, וישנה ברייתא נוספת שמי שאין לו זרוע פטור מתפילין, ואחרים למדו מידכה לרבות גידם.

שנו בברייתא שאיטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו וישנה ברייתא נוספת שאיטר מניח בשמאלו שהוא שמאל כל אדם ומבאר אב"י שזה נאמר על שולט בשתי ידיו.

שנו אצל בי מנשה שמה שכתוב על ידך היינו בקבורת ובין עיניך נאמר על הקודקוד וביארו אצל ר' ינאי שזה המקום שרופס מוחו של תינוק.

פלימו שאל את רבי מי שיש לו שני ראשים באיזה ראש יניח תפילין ורבי אמר לו גלה ממקומך או קבל שמתא שאתה לועג עלי בשאלתך ובאותו זמן הגיע אדם לשאול את רבי שנולד לו בן בכור עם שני ראשים וכמה הוא צריך לתת לכהן וזקן אחד שנה לו שיש לתת י' סלעים, אך יש להקשות שרמי

בר חמא שנה שכתוב בפסוק אך פדה תפדה את בכור האדם ומשמע אף שהוא נטרף תוך ל' **עמוד** ב שממעטים מאך ויש לומר שחובת פדיון היא בגולגולת.

הנחת תפילין של יד היא בקיבורת שכתוב על ידך והיינו גובה שביד ואין לומר ביד ממש שלומדים מתפילין של ראש שהם בגובהו של ראש כך הנחת תפילין של יד היא בגובה שביד, ור"א אומר שניתן ללמוד ממה שכתוב והיה לך לאות ולא לאחרים א"כ זה במקום שלא רואים ור' יצחק אומר שלומדים את זה מהפסוק ושמתם את דברי אלה על לבבכם וקשרתם שהשימה היא כנגד הלב, ור' חייא ורב אחא בר רב אויא כווננו להניחם כנגד הלב ממש, כשרב אשי ישב לפני אמימר היה לו מכה בידו ונראו התפילין שלו אמר לו אמימר אינך סובר שהאות הוא רק לך ולא לאחרים אמר לו רב אשי שזה נאמר על המקום שלרוב האנשים הוא אות רק להם.

הנחת תפילין של ראש היא בגובה הראש ששינו על הפסוק בין עיניך שהכוונה לגובה שבראש ואין לומר בין עיניך ממש כי כתוב כאן בין עיניך וכתוב לא תשימו קרחה בין עיניכם למת וכמו ששם הכוונה למקום שעושה קרחה והיינו בגובהו של הראש כך בתפילין של ראש הנחתן היא בגובה שבראש, ור' יהודה אומר שניתן ללמוד ממה שהתורה אמרה להניח תפילין ביד ובראש וכמו שביד זה מקום שראוי לטומאת נגע אחד כך בראש הוא מקום שראוי לנגע אחד להוציא בין עיניך שיש בו בשר ושער שיש להם טומאת שני נגעים שער לבן בבשר ושער צהוב בשיער.

נחלקו במשנה אם ד' ציציות הן ד' מצוות או מצוה אחת ואמר רב יוסף שהנ"מ היא לגבי סדין שיש בו כלאים שניתק לו חוט אחד שאם זה מצוה אחת יש להסירם ואם זה ד' מצוות עדיין נשאר ג' מצוות, ורבא בר אהינא אומר שהנ"מ היא בטלית בעלת ה' כנפות שלת"ק התרבה לד' כנפות ולר' ישמעאל התרבה לכל כנף וכנף, ורבינא אומר שהנ"מ היא בדברי רב הונא שהיוצא בשבת בטלית שאינה מצויצת כהלכתה חייב חטאת וא"כ אם נפסק חוט אחד לת"ק חייב חטאת ולר' ישמעאל פטור כיון שנשאר לו מצוה בכנפות הנשארות.

רב שישא בר רב אידי אומר שמי שחתך אחת מכנפות גלימתו לא פטר אותה כי הוא עשאה בעלת חמש, ורב משרשיא אומר שמי שצרר את גלימתו לא עשה כלום כיוון שהיא כפתוחה וכן שנינו שכל החמתות הצרורות טהורות מלבד חמת של ערביים, ורב דימי אומר שמי שכפל את טליתו ותפרה לא עשה כלום כיוון שאם כוונתו להוציאה הוא היה צריך לזרוק את החלק שהוא תפר.

רב יהודה אומר בשם שמואל שהלכה כר' ישמעאל אך אין הלכה כמותו, רבינא הלך אחרי מר בר רב אשי בשבת הרגל ונפסקה קרן של חוט הציצית והוא לא אמר לו כלום וכשהגיע לביתו הוא אמר לרבינא שכבר נפסק בדרך אמר לו רבינא הייתי זורקה כבר שם אמר לו מר בר רב אשי ששינו שגדול כבוד הבריות שדוחה אפילו לאו שבתורה,

דף לח ורב בר שבא ביאר לפני רב כהנא שהכוונה ללאו של לא תסור, ויש אומרים שמר בר רב אשי אמר לו כבר בדרך שהיא נפסקה אמר לו רבינא שדעתך היא שצריך לזרוק הרי שנינו שגדול כבוד הבריות שהוא דוחה לאו שבתורה, אך יש לדחות שכבר ביארו לפני רב כהנא שזה נאמר על לא תסור, אך יש לומר שזה היה בכרמלית שהיא מדרבנן וא"כ אין צורך לזרוק.

משנה חוטי התכלת בציצית אינם מעכבים את הלבן ולבן לא מעכב תכלת, תפילין של ראש אינם מעכבים את של יד ושל יד לא מעכב את של ראש. **גמרא** לכאורה משנתנו היא לא כרבי שדרש בפסוק וראיתם אותו שתכלת ולבן מעכבים זה את זה ולחכמים אינו מעכב, רבי למד ממה שכתוב בפסוק אחד הכנף מין כנף וכתוב פתיל תכלת והתורה אמרה וראיתם אותו עד שיהיו שניהם באחד ורבנן דרשו וראיתם אותו שמשמע אפילו כל אחד לחוד, ורב יהודה אומר בשם רב שהמשנה היא אפילו לרבי ובברייתא הוא רק אמר שיש להקדים תחלה את של הלבן כמו ששנינו שמצוה להקדים לבן לתכלת ואם הקדים תכלת ללבן יצא אך הוא חיסר מצוה ואין לפרש שהוא חיסר לבן וקיים את של התכלת **עמוד ב** שהרי רבי אמר שהם מעכבים זה את זה ורב יהודה ביאר בשם רב שהוא חיסר מצוה ועשה מצוה דהיינו שלא עשה מצוה מהמובחר וראינו שלבן לא מעכב תכלת ולא יזוה ענין שתכלת לא מעכבת לבן ביאר רמי בר חמא שאפילו טלית שכולה תכלת, וכמו שלוי אמר לשמואל אריוך לא תשב על כרעיך עד שתפרש את מה ששנינו שתכלת לא מעכבת את הלבן ולבן אינו מעכב תכלת, ושמואל ביאר שמדובר לגבי סדין פשתן בציצית שיש להקדים לבן שלא נאמר שצריך הכנף מין כנף ואין חסרון אם הקדים תכלת, ושתכלת לא מעכבת לבן ביאר רמי בר חמא שמדובר בטלית שכולה תכלת שיש להקדים תכלת כיון שצריך מין כנף אך אם הקדים לבן יצא, ורבא מקשה הרי הצבע אינו גורם לגבי החוטים והנ"מ היא לגבי גרדומים שאם נגדם התכלת ונשאר לבן או שנגדם הלבן ונשאר תכלת יצא, כמו שאמרו בני ר' חייא שגרדומי תכלת וגרדומי אזוב כשרים, ושיעור הגרדומים אמר בר המדורי ששמואל ביאר לו שהוא כדי לענבם, והסתפקו אם לענבם הכוונה לכל החוטים יחד או כל חוט וחוט לעצמו, ורב אשי הסתפק אם החוטים הם עבים שהגרדום לא יכול להקיף אם הם היו דקים הוא היה מקיפם, ורב אחא בר רבא אמר שכ"ש שבעבים כשר כי יותר ניכרת מצוותם.

מי שחולק על רבי הוא התנא בברייתא ששנינו שר' יצחק אמר בשם ר' נתן שאמר בשם ר' יוסי הגלילי שאמר בשם ר' יוחנן בן נורי שאם אין לו תכלת יטיל לבן, ורבא אומר שמוכח מכאן שיש צורך לקשור על כל חוליא וחוליא שאם לא כן אין אמרו בני ר' חייא שגרדומי תכלת ואזוב כשרים הרי כשהותרו החוטים העליונים הותרו כולם,

דף לט אך יש לדחות שבני ר' חייא דברו כשנקשר אך כשלא נקשר לא יהיה פסול בגרדומיו.

רבא אומר שממה שצריך פסוק להתיר פשתן בציצית משמע שקשר העליון הוא מדאורייתא שאם לא כן אין איסור כלאיים שהרי התוכף תכיפה אחת אינו חיבור.

רבה בר רב אדא אומר בשם רב שאם נפסק החוט מעיקרו היא פסולה וכשאמר ר"נ שמועה זו הקשה לו רבא ששנינו באזוב במה דברים אמורים בתחלתו אך בסופו שייריו וגרדומי כל שהוא ולכאורה שייריו הכוונה שנפסקו החוטים וגרדומי הכוונה שהם נחתכו לגמרי, ויש לדחות שהכוונה ששיירי גרדומי הם כל שהוא, אך קשה א"כ מדוע כתוב שייריו, יש לומר שהחידוש הוא שצריך שיעור לגרדומי כדי עניבה.

רבה אמר בשם רב שחוט של הכריכה עולה ממנין הח' חוטים ורב יוסף אמר ששמואל אמר את זה ולא רב וכן אמר רבה בר בר חנה שר' יאשיה מאושא סח לו שחוט של כרך עולה מהמנין.

רבה אמר בשם שמואל שתכלת שכרך רובה כשרה ורב יוסף אמר לו שרב אמר את זה ולא שמואל וכן אמר רב הונא בר יהודה בשם רב ששת בשם ר' ירמיה בר אבא בשם רב שתכלת שכרך את רובה היא כשרה ואפילו אם כרך בה רק חוליא אחת.

נוי התכלת שלישי גדיל ושני שלישי ענף ורבי אמר ששיעור חוליא הוא כדי שיכרוך וישנה וישלש, ושנינו בברייתא שלא יפחות מז' כריכות כנגד ז' רקיעים ולא יוסיף על י"ג כנגד ז' רקיעים וששה אוירים שביניהם.

שנינו שמתחיל לכרוך בלבן שכתוב הכנף מין כנף וכשהוא מסיים יסיים בלבן שמעלים בקודש ולא מורידים.

רב ורבה בר בר חנה ישבו ועבר לפניהם אדם מכוסה בציצית שכולה תכלת והוא הטיל ציצית **עמוד ב** אך כולה ענף בלי גדיל אמר רב שיפה הגלימה אך לא הציצית ורבה בר בר חנה אמר שיפה הגלימה וגם הציצית ונחלקו שרבה למד שכתוב גדיל וכתוב פתיל והיינו שיכול לעשות או זה או זה, ורב סובר שצריך פתיל ומגדילים לומדים את מנין החוטים שכתוב גדיל והיינו שנים וכתוב גדילים ארבעה שאת הגדילים כופלים, וגם הפותלו הוא מתוכו.

שמואל אומר בשם לוי שחוטי צמר פוטרים בשל פשתן והסתפקו אם של פשתן פוטר בשל צמר שדוקא צמר פוטר בפשתן שכיון שתכלת פוטר גם לבן פוטר אך פשתן בשל צמר לא פוטר, או שכיון שכתוב לא תלבש שטענו גדילים תעשה לך שציצית דוחה כלאיים א"כ אין הבדל בין צמר בפשתן ובין פשתן בצמר, ויש להוכיח מדברי רחבה בשם רב יהודה שחוטי צמר פוטרים בשל פשתן ושל פשתן פוטרים בשל צמר וחוטי צמר ופשתים פוטרים בכל מקום אפילו בבגדי שיראים ולא כר"נ שאמר ששיראים פטורים מציצית, ורבא הקשה לשיטת ר"נ ששנינו ששיראים כלך וסריקים חייבים בציצית, ויש לומר שזה רק מדרבנן, אך יש להוכיח שכתוב בסיפא שבכולם צמר ופשתים פוטרים וזה מובן רק אם זה מדאורייתא לכן הותר בהם כלאיים אך אם זה רק מדרבנן איך יתכן שיותר בהם כלאיים, ויש לומר שהכוונה היא שצמר או פשתים פוטרים בכולם ומסתבר כך שהרי כתוב בסיפא ששאר החוטים פוטרים במינם ולא פוטרים שלא במינם וזה מובן רק אם חיובם הוא מדרבנן לכן נפטרו במינם אך אם חייבים מדאורייתא א"כ רק צמר ופשתים יפטרו בהם, ויש לומר כמו ששאל רבא שבפסוק אחד כתוב כנף שהחוט הוא ממין הכנף וכתוב בפסוק אחר צמר ופשתים אלא שצמר ופשתים פוטרים בין במינם ובין שלא במינם ושאר מינים פוטרים רק במינם, ור"נ למד את הפסוק כמו ששנו אצל ר' ישמעאל שכיון שנאמרו בתורה בגדים סתם והתורה פרטה באחד מהם צמר ופשתים א"כ כל בגד בתורה הוא צמר ופשתים, ואביי אומר שהתנא הזה ששנה אצל ר' ישמעאל חלק על תנא אחר אצלו ששנינו על מה שכתוב בגד בנגעים שמשמע צמר ומנין לרבות צמר גמלים וארנבים ונוצה של עזים וכלך וסריקים ושיראים שכתוב או בגד והתנא הזה ריבה את שאר המינים.

דף מ שנו בברייתא שב"ש פטרו סדין פשתן מציצית וב"ה מחייבים והלכה כב"ה, ור"א בר צדוק אמר שכל מטילי התכלת בירושלים הם מהמתמיהים ואמר רבי שאסרוה מפני אלו שלא בקיאים לדרוש סמוכים, ורבא בר רב חנא אמר לרבא שיצאו עשרה אנשים לשוק ויפרסמו את הדבר, אמר לו רבא שכ"ש שיתמהו עלינו ולא דרשו בשיעור של התלמידים שגזרו משום קלא אילן שאין בו מצוה ואז יהיה איסור כלאיים, אך קשה שגם אם הקלא אילן אינו תכלת

מותר להטילו בכלאיים מדין לבן, ויש לומר שכיון שאפשר במינו לא עושים כלאיים כדברי ר' ל שכל מקום שיש עשה ולא תעשה וניתן לקיים את שניהם מוטב ואם לא העשה דוחה את הלאו, אך קשה שיבדקו אם זה תכלת או לא ויש לומר שגזרו משום טעימה שהחוטאים נצבעו לדוגמא שלא לשם מצוה, אך קשה שניתן לכתוב אגרת לעושי התכלת שמה שנצבע שלא לשמה אסור, אך יש לומר שלא ניתן לסמוך על המכתב ורבא מקשה **עמוד ב** שאם סומכים על אגרות שנשלחו על עיבור השנה לגבי חמץ בפסח ולגבי יו"כ שהם כרת כ"ש שנסמוך לגבי מצות עשה של ציצית, ואמר רבא שאמרתי תשובה ורבא" אמרו כך בשם ר' זירא שגזרו שמא יקרע סדינו תוך ג' לשפתו ויתפרנו והתורה אמרה לגבי ציצית תעשה ולא מהעשוי, ור' זירא התיר את הציציות מסדינו, ורבא זירא אמר שיש לגזור שלא יבאו להטיל גם בכסות לילה שאין בה מצוה.

עוד אמר רבא דין שאמרו כן בא"י בשם ר' זירא שטלית שהיא מבגד שכנפיו מעור חייב בציצית אך אם עשוי מעור וכנפיו מבגד פטורה שהולכים אחרי עיקר הבגד ורבא אחאי סובר שהולכים אחרי מין הכנף.

רבא אמר בשם רב סחורה בשם רב הונא שאם הטיל ציצית בבעלת שלש כנפות ואח"כ עשאה של ד' היא פסולה שנאמר תעשה ולא מהעשוי, ויש להקשות ששנינו שחסידיים הראשונים מיד כשארנו ג' כנפות הטילו בה תכלת ויש לגרוס שכיון שפצעו בה ג' שהגיעו לסוף הכנף הטילו בה תכלת, אך יש להקשות וכי אומרים פסול של תעשה ולא מהעשוי הרי ר' זירא אמר שאם הטיל ציצית למוטלת כשרה ורבא אמר שכיוון שיעבור על כל תוסף לכן זה לא נקרא מעשה כדי שיעבור בכך ורבא פפא מקשה מי שאמר שהוא מתכוון להוסיף אולי הוא מתכוון לבטל ואין כל תוסף אלא רק מעשה.

ר' זירא אומר בשם רב מתנה בשם שמואל שבתכלת אין משום כלאיים ואפילו בטלית פטורה ויש לדקדק מה הכוונה בטלית פטורה שאם נאמר שאין בה שיעור הרי שנינו שטלית שקטן מתכסה בה ראשו ורובו,

דף מא וגדול יוצא בה בדרך עראי היא חייבת בציצית ואם היא לא מכסה ראשו ורובו של קטן אפילו שגדול יוצא בה עראי היא פטורה וכן לענין כלאיים ודקדקו בזה שאין הכוונה לאיסור כלאיים שהרי שנינו שאין היתר עראי בכלאיים, ור"נ בר יצחק ביאר שהכוונה לענין סדין פשתן בציצית, ואין לבאר שפטורה הכוונה שהטיל למוטלת שהרי ר' זירא כבר שנה את זה פעם אחת, ויש לומר שאחת נשנתה מכלל האחרת.

שנו בברייתא שטלית כפולה חייבת בציצית ור"ש פוטר ולכו"ע אם כפלה ותפרה היא חייבת ולכאורה אם תפרה זה פשוט שר"ש יודה, ויש לומר שמדובר שתפרה בתפרים רחבים.

רבה בר רב הונא הגיע לבית רבא בן ר"נ וראהו מכוסה בטלית כפולה שנפשטה והחוט עומד כנגד ראשה אמר לו הרי זה לא הכנף שהתורה צותה והוא זרק אותה והתכסה בגלימה אחרת שאל אותו וכי טלית היא חובת גברא הרי היא חובת הטלית ולכן טלית בציצית הכופלה, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו שחסידיים הראשונים הטילו ציצית מיד כשארנו ג' כנפות, ויש לדחות שהחסידיים החמירו רק לעצמם, וזה לא כדברי המלאך שראה שרב קטינא היה מכוסה בסדין בקיץ ואמר לו אם תלבש סדין בקיץ וסרבל בחורף מצות ציצית של תכלת מה תהיה עליה אמר לו רב

קטינא וכי עונשים על מצות עשה אמר לו המלאך שבזמן שיש כעס בעולם עונשים גם על עשה, ולכאורה מובן אם זה חובת גברא לכן יש חיוב כשלא הטיל ציצית אך אם נאמר שזה חובת טלית א"כ מדוע עונשים על כך אך קשה שגם אם זה חובת גברא מדוע לענוש על כך שאמנם התורה חייבה כשהוא מכוסה בטלית שמחוייבת בציצית אך מדוע לענוש על ציצית שאינה מחויבת אלא יש לומר שהמלאך אמר שעושים תחבולות להפטר מהמצוה.

רב טובי בר קיסנא אומר בשם שמואל שבגדים שבקופסא חייבים בציצית ושמואל מודה שאם זקן עשאה לכבודו לתכריכים שהיא פטורה שכתוב אשר תכסה בה והיא לא עשויה לכיסוי וכשמלבישים למת ודאי מטילים בה ציצית שלא יהיה לעג לרש חרף עושהו.

רחבה אומר בשם ר' יהודה שאם נקרעה הטלית חוץ לשלש לשפת הבגד יתפור, ובתוך ג' לר"מ לא יתפור ולחכמים יתפור ולכו"ע לא יביא אמה על אמה ממקום אחר כשמוטלת בה ציצית, ויכול להביא תכלת ממקום אחר **עמוד ב** ובלבד שהיא לא תהיה מופסקת ולכאורה מוכח מכאן שמותר להתיר ציצית מבגד לבגד ויש לדחות שמדובר בבגד שבלה כבר.

שנו בברייתא שבטלית שכולה תכלת פוטרים אותה כל מיני צבעונים מלבד קלא אילן, ויש להקשות ששנינו שבטלית פוטר רק ממינה ואם כולה תכלת מביא תכלת ודבר אחר ותולה בה אך לא יביא קלא אילן ואם הביא כשר ומבאר ר"נ בר יצחק שבטלית של ד' חוטים שנים תכלת ושנים קלא אילן מותר כי לא יקח ממנה לאחרות ואם יש בה שמונה חוטים פסול שמא יקח מהקלא אילן לצורך תכלת של בגד אחר ומוכח שמתירים מבגד לבגד, ויש לומר שגזרו בדיעבד.

נחלקו בזה רב ושמואל שלרב לא מתירים מבגד לבגד ולשמואל מתירים מבגד לבגד, לרב לא מדליקים מנר מצוה לנר אחר ולשמואל מדליקים מנר לנר לרב אין הלכה כר"ש בגרירה ולשמואל הלכה כר"ש בגרירה, ואביי אומר שבכל הדברים רבו רבה נהג כרב מלבד בג' הדברים שהוא עשה כשמואל שמתירים מבגד לבגד ומדליקים מנר לנר והלכה כר"ש שמותר לגרור מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ, רב יהודה מסר טליתו לכובס ולא חשש הוא יטיל בו קלא אילן ורב חנינא עשה קיפול לטלית שלא יתנתקו חוטי הציצית ורבינא עשה לטלית שפה והחביא בה את החוטים.

שנו בברייתא שלב"ש נותן ד' חוטים ולב"ה ג' חוטים ולב"ש החוטים צריכים להיות משולשים ד' אצבעות ולב"ה מספיק ג' אצבעות ולב"ה היינו אחת מד' מטפח של כל אדם, רב פפא אומר שטפח דאורייתא הוא שיש ד' גודלים בטפח ושש אצבעות קטנות וחמש באצבע שלישית.

רב הונא אומר שיטילו ד' חוטים תוך ד' לשפת הבגד והחוטים יהיו משולשלים ד' ורב יהודה אומר ג' חוטים תוך ג' ומשולשלים ג', ורב פפא אומר להלכה שעושים ד' חוטים תוך ג' והיו משולשלים ד' ולפ"ז יוצא שיש שיעור לחוטים, ויש להקשות ששנינו על הפסוק ציצית שהכוונה יוצא ושיעורה משהו וכבר עלו זקני ב"ש וזקני ב"ה לעליית יוחנן בן בתירא ואמרו שאין לציצית שיעור וכן בלולב אין שיעור ולכאורה הכוונה שאין כלל שיעור.